

Dil Konuşma Bozukluğu

ÇOCUKLARDA DİL KONUŞMA BOZUKLUĞU

Çocuklarda görülen dil ve konuşma bozuklukları arasında en sık karşılaşılanlardan birisi de belirli konuşma seslerinin doğru şekilde üretilmemesi olarak tanımlanan *artikülasyon bozukluklarıdır*. Ebeveynler normal konuşma gelişiminin basamaklarını bilirlerse, çocuklarındaki konuşma problemini zamanında fark edebilirler. Çocuklar konuşmaya ilk başladıkları sırada yetişkinleri model alırlar ve yetişkin gibi konuşmaya henüz fizyolojik ve mental olarak hazır olmadıkları için duydukları yetişkin konuşmasını basitleştirirler. Bu basitleştirmeler *fonolojik işlemler* olarak adlandırılır

Çocuk, konuşma gelişimi sürecinde benzeşim işlemi yapabilir. Örneğin iki ayrı dudak hareketi gerektiren “mavi” sözcüğü yerine, tek bir dudak hareketiyle “mami” ya da “top” yerine “pop”, “ayakkabı” yerine “ayappabı”, “bunu” yerine “bubu” sözcüklerini kullanabilir. Aynı şekilde önleştirmeye yaparak “k” sesi yerine “t” sesini, “g” sesi yerine de “d” sesini kullanabilir. “Kapı” yerine “tapı”, “gel” yerine “del”, “kedi” yerine “tedi” demesi gibi. Duraklaştırma yaparak “su” yerine “du”, “simit” yerine “dimit” diyebilir. Ya da belirli ses ve heceleri atarak, “telefon” yerine “tefo”, “geldim” yerine “geldi”, “istiyorum” yerine “istiyom” diyebilir.

Çocukların konuşma esnasında bu tarz basitleştirmeler yapmaları 1 ile 3 yaş arasında normaldir ve bu kullanımların zaman geçtikçe azalması beklenir. 4 yaşına gelmiş normal konuşma gelişimine sahip bir çocuğun “r” sesi dışındaki tüm

konuşma seslerini doğru şekilde üretmesi beklenir. 2 yaşındaki bir çocuğun konuşmasının %50’si, 3 yaşındaki bir çocuğun konuşmasının %75’i, 4 yaşındaki bir çocuğun konuşmasının ise ortalama %100’ü çevredekiler tarafından anlaşılıyor olmalıdır. Burada kıstas çocuğu ebeveynin değil, çevredeki bireylerin anlamasıdır. Çünkü çocukta ileri derecede bir konuşma bozukluğu olsa dahi ebeveyn genellikle konuşmayı anlar.

Çocuklarda bazı harfleri söyleyememenin nedenleri nelerdir?

Bunun çok fazla nedeni olabilir. İşitme engeli, konuşma organlarıyla ilgili yapısal sorunlar (YDD, kaslarda zayıflık, dil bağı vb.), zihin engeli ve otizm gibi. Klinikte yaygın olarak görülen vakalarda ise genellikle konuşma problemi herhangi bilinen bir probleme bağlı olarak ortaya çıkmaz; çocuk hedef sesi üretmek için gerekli olan dil, dudak, diş ve çene konumunu bilmediği için sesi doğru şekilde üretemez. Örneğin, “r” sesini üretmek için dili hafifçe yukarı kaldırıp ucunu kıyırmak gerekir, “f” sesini üretmek için üst dişlerle alt dudağın ısırılması gerekir, ş sesi için dilin hafifçe yukarı kalkması ve dudakların büzülmesi gereklidir.”

Söylenemeyen harfler okuma yazma öğrenilince düzelir mi?

Aileler genellikle çocuğun konuşma sorununun çözülmesi için okul dönemini bekleme eğilimindedir. Ancak geç kalınmış olur çünkü konuşma problemi olan çocuklar okuma yazma öğreniminde yaşıtlarının gerisinde kalır. Örneğin “r” sesini üretemeyen bir çocuk “araba” sözcüğü yerine “ayaba” yazar ve “araba” sözcüğünü “ayaba” olarak okur. Ya da “g” sesini üretemeyen bir çocuk “geldi” sözcüğü yerine “deldi” yazar ve “geldi” sözcüğünü de “ deldi” şeklinde okur. Konuşmaları ve yazdıkları öğretmenleri ve arkadaşları tarafından tam olarak anlaşılabilir.

Okul döneminde, çocuğun anlaşılmadığı için sınıfta derse katılım sağlamayarak, sessizleşebilir. Çocuk psikolojik olarak olumsuz etkilenebilir, arkadaşlarıyla iletişim kuramadığında, onu anlamadıklarında içe kapanabilir. Bu durum çocuğun uyum problemi yaşamasına, okula gitmek istememesine neden olabilir ve eğitim hayatının ileriki dönemlerini de etkiler. Çok istekli ve heyecanlı olan bir öğrenci artikülasyon bozukluğu nedeniyle sınıfta okumayı en son öğrenen öğrenci durumuna düşebilir. Normal konuşma gelişiminde, “r” sesi dışındaki tüm seslerin okul döneminden önce edinilmiş olması gerekiyor. Belirli harfleri söylemede sorun yaşayan çocuklar okul döneminden önce konuşma terapisi almalıdırlar. Konuşma terapisi belirli bir zaman aldığı için ebeveynlerin okul döneminden önce konuşma terapistine başvurmuş olmaları gerekiyor.

Çocuklarda harf söyleyememe nasıl tedavi edilir?

Konuşma seslerinin her birinin üretimi bir diğerinden farklıdır ve dudaklar, dil ve çene farklı pozisyonda olmalıdır. Örneğin “t” sesi için dil yukarı kaldırabilmeli ve diş ardına değdirilmeli, k sesi için ise dil aşağıda ve geride,

çene ise açık pozisyonda olmalıdır. Sesleri yanlış üreten çocuklar çoğu zaman dillerini nereye koyacaklarını, dudaklarını hangi şekle getireceklerini ya da çene açılarını nasıl ayarlamaları gerektiğini bilmezler.

Konuşma terapisinde çocuğun üretemediği ses için gerekli dil, diş, dudak ve çene konumuna erişmesi sağlanır. Konuşma

terapisinde hedef ses genellikle materyaller yardımı ile üretilir. Abeslang, eldiven, ayna ya da sadece spesifik konuşma sesi üretimine özel dil hareketlerine yardımcı olan aletler. Bu aletlerle çocuk hedef sesi önce terapistin yardımıyla doğru şekilde üretir, ardından bağımsız olarak kendisi üretebilir. Hedef ses alındıktan sonra süreç aşamalar halinde ilerler; çocuk ürettiği sesi kelime ve cümle içinde kullanmayı öğrenir. Son aşama olarak günlük yaşama aktarma ve genelleme gerçekleştirilir. Bu süreçte anne ve babaya önemli sorumluluklar düşer.